

Park, Kyung-Chul, *Die Gerechtigkeit Israels und das Heil der Völker. Kultus, Eschatologie und Gerechtigkeit in der Endgestalt des Jesajabuches (Jes 56,1-8; 58,1-14; 65,17-66,24)*, Frankfurt a. M.–Berlin–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Wien, Lang 2003, 408 s. (Beiträge zur Erforschung des Alten Testaments und des Antiken Judentums, 52 Kart.). ISBN 3- 631-50707-0

Książka została wydana jako dysertacja doktorska w Katolickiej Wyższej Szkole Bethel i podejmuje badania nad ostateczną redakcją Księgi Izajasza. Autor bada tekst Księgi Izajasza od początkowych (Iz 1,1–2,4) aż do końcowych rozdziałów (Iz 56,1–8; 58,1–14; 65,17– 66,24) pod kątem kultu, eschatologii i sprawiedliwości społecznej. Omawia kompozycję Księgi i jej teologiczne treści.

Praca podzielona jest na cztery rozdziały. W I rozdziale (s. 15–55), oprócz historycznego przedstawienia stanu badań nad Księgą Izajasza, autor podejmuje hermeneutyczne badania początkowych rozdziałów Księgi (Iz 1,1–2,4), zawierające interesujące go tematy: kultu, eschatologii i sprawiedliwości społecznej, przejawiające się w całej Księdze.

Rozdział II autor zaczyna od analizy literackiej Iz 56,1–8, a następnie rozważa zagadnienie przymierza w świetle tekstów Iz 24,5 n.; 42,6 n.; 49,8 n.; 54,10–55,3; 59,21; 61,8 i szabatu (s. 105–197). Przedstawia obszerną dyskusję tradycyjnno-historyczną. Omawiając szabat, podejmuje temat sprawiedliwości społecznej. Iz 56,1–8 mówi o socjalnym ruchu solidarności z biednymi i uciskanymi, którzy zmuszani byli do pracy w szabat, i występuje przeciw tym, którzy zmuszali ich do tej pracy. Mówienie o szabacie i sprawiedliwości społecznej oraz o przymierzu i narodach w Iz 56,1–8 ma swoją ciągłość w Iz 1,1–2,4.

W rozdziale III (s. 199–286) omawia tekst Iz 58,1–14 i wskazuje na relacje między kultem i sprawiedliwością społeczną związaną z kultycznym handlem. Autor podkreśla znaczenie tekstu Iz 58,1–14, gdyż – w odróżnieniu od Iz 1,1–2,4, 56,1–8 i 65,17–66,24 – odnosi się on do ludu Jahwe. Najpierw podejmuje krytykę literacką tego tekstu. Badania tematyczne wskazują na adresata, którym jest klasa posiadająca. Podobieństwo do powstałego we wczesnym okresie po niewoli tekstu Za 7, zawierającego krytykę postu i sytuacji socjalnej, bez wspomnienia szabatu, wskazuje na późne powstanie tekstu Iz 58,1–14. Autor przyjmuje jego powstanie w okresie Ezdrasza i Nehemiasza. W wierszach 6–12 tego rozdziału widzi dyskusję o sprawiedliwości społecznej i zbawieniu eschatologicznym. Omawia pojęcie „kabod” i „or” i łączy je z tekstami Iz 6,1 nn., 40,1 nn. i 60,1 nn.

W rozdziale IV (s. 287–360) autor podejmuje rozważania o świątyni i nowym stworzeniu oraz o pielgrzymowaniu narodów do Syjonu. Rozważania o nowym stworzeniu (Iz 65,17 nn.) wskazują również na tematy o sprawiedliwości społecznej dotyczące tych, którzy są „zgnębieni na duchu” (Iz 66,2), tzn. pobożnych, których trzeba odróżnić od prześladowców (Iz 66,3) lub wrogów Jahwe (Iz 66,6. 14). Nowa „wspólnota Syjonu” (Iz 66,7–17) otrzyma nowy uniwersalny kształt. Będą do niego przychodzić wszyscy pobożni (Iz 66,23) ze wszystkich narodów, jak to przedstawia tekst Iz 66,18 nn., aby stworzyć nową „wspólnotę sług Bożych”. W ten sposób, według autora, początek i koniec Księgi Izajasza łączy się w centralnej idei zbawienia narodów (Iz 2,1–4; 66,18–24), które zachowywać będą sprawiedliwość społeczną w Izraelu.

Należy zauważyć, że wybór tekstów, które właściwie nie łączą się z sobą – początek (Iz 1,1–2,4) i zakończenie Księgi Izajasza (Iz 56,1–8; 58,1–14; 65,17–66,24) – stawia pytanie o jej kompozycję. Według autora, myśl o narodach w Iz 2,1–4; 56,1–8 i 66,18–24 rozwija się w Księdze Izajasza. To samo odnosi się do omawianego tematu szabat. Nie ma jednak jasnego stwierdzenia, czy obraz „kabod Jahwe”, omawiany w Iz 58,1nn i 65,17 nn., stanowi redakcyjną jedność z Iz 6,1 nn., 40,1 nn. i 60. Autor nie wypowiada się o budowie literackiej tych tekstów ani o czasie i powstaniu, wskazuje tylko na ich jedność tematyczną. Jednak nie wszystkie teksty Księgi Izajasza dadzą się tak uporządkować, aby wyrażały jednakowy obraz ludu Bożego i narodów, sądu i zbawienia Jahwe, jakie przedstawiają teksty Iz 56,1–8 i 65,17 nn. Również opisy sprawiedliwości społecznej w czasach ostatecznych (Iz 58,6) nie są identyczne z Iz 56,1–8 ani z Iz 65,17 nn. Należy więc badać, czy te teksty stanowią jedność kompozycyjną i czy dają podstawę do wyprowadzenia jednakowych wniosków o budowie literackiej Księgi Izajasza.

Podjęty przez autora temat sprawiedliwości społecznej Izraela i zbawienia narodów, oparty na Księdze Izajasza, został obszernie opracowany, choć nie do końca rozwiązany jest problem budowy literackiej tej Księgi.

Praca daje wiele materiałów egzegetycznych i teologicznych przedstawionych przez autora i pozostawia okazję do dalszej dyskusji nad budową literacką i jednością Księgi Izajasza, zawierającą orędzie prorockie największego proroka Starego Testamentu.

Ks. Zdzisław Małecki

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2006, t. 39, z. 1, s. 194–196

Martin Neher, *Wesen und Wirken der Weisheit in der Sapientia Salomonis*, Berlin–New York, de Gruyter 2004, 274 s. (BZAW, 333). ISBN 3-11-0178800-X

Od czasu wydania przez Otto Kaisera komentarza do Księgi Mądrości, egzegeci nie przestają interesować się problemem mądrości, jaką przedstawia ta Księga, pod wpływem pojęć grecko-hellenistycznych. Interesuje ich zwłaszcza personifikacja mądrości, jako samodzielnego bytu (hipostaza) lub jako poetyckiej metafory. Przedstawiając historię badań nad Księgą Mądrości, autor stwierdza istnienie różnych poglądów w tej materii (s. 1–17). Píše, że Księgi: Przysłów, Hioba i Syracha w różny sposób przedstawiają mądrość. Księgi te inaczej przedstawiają jej ontyczne i funkcjonalne działanie, tzn. jej transcendencję i immanencję oraz jej miejsce między Bogiem i człowiekiem. Opis jej działania w kontekście dziejów ducha i filozofii rozpoczyna autor od przedstawienia dyskusji nad pojęciem hipostazy w różnych aspektach (bardziej ontycznym, czy bardziej funkcjonalnym) i problemem jednostronności w próbie określenia jej definicji. Badania tekstów biblijnych mówiących o istocie lub działaniu mądrości powinny umożliwić rozstrzygnięcie o charakterze mądrości między „panią mądrością”, jako hipostazą lub jej poetycką personifikacją.